DİLBİLGİSİ: ARAPÇADA MUDA‘‘AF FİİLLER

القواعِد: الأفعال المضعّفة

Sahîh fiiller grubunun ikinci ögesi olan *Muda‘‘af fiiller* (الأفعال المضعّفة), yapısında şedde bulunan sulâsî fiillerdir. Bu fiillerin ikinci ve üçüncü harfleri, yani ‘aynu'l fiili ve lâmu'l-fiili aynı harftir: مَدَّ / فَرَّ / شَدَّ / مَرَّ / عَدَّ fiilleri gibi.

Muda‘‘af fiilin mâzî yapısı, örneğin 1. kalıptan olan مَدَّ fiilinin yapısı incelendiğinde, bunun aslının فَعَلَ formunda مَدَدَ olduğu görülür. Aynı olan iki harf (bu örnekte iki dâl harfi) yan yana gelince, tek harfe indirgenip, yazılmayan harf ve harekesi yerine şedde kullanılmıştır. Yapılan bu işleme Arapçada idgâm (الإِدْغام) denir.

Muda‘‘af Fiilin Mâzî Çekimi

Muda‘‘af fiilin mâzî (di'li geçmiş zaman) çekimi, sâlim fiilin mâzî çekiminden pek farklı değildir. Özellikle 3. çoğul şahıs dişil formundan itibaren idgâm çözülmek suretiyle (yani şeddeyi kaldırıp aynı harfi yan yana kullanarak) yapılan fiilin çekimi, tıpkı sâlim fiilin mâzî çekimi gibidir. Şimdi مَدَّ fiiliyle yapılan aşağıdaki çekim tablosunu inceleyelim:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ مَدّوا Onlar uzattılar	هُما مَدّا O ikisi uzattı	هُوَ مَدَّ O uzattı	Gâib
هُنَّ مَدَدْنَ Onlar uzattılar	هُما مَدَّتا O ikisi uzattı	هِيَ مَدَّتْ O uzattı	Gâibe
أَنْتُمْ مَدَدْتُمْ Sizler uzattınız	أَنْتُما مَدَدْتُما Siz ikiniz uzattınız	أَنْتَ مَدَدْتَ Sen uzattın	Muhâtab
أَنْتُنَّ مَدَدْتُنَّ Sizler uzattınız	أَنْتُما مَدَدْتُما Siz ikiniz uzattınız	أَنْتِ مَدَدْتِ Sen uzattın	Muhâtaba
نَحْنُ مَدَدْنا Biz uzattık		أنا مَدَدْتُ Ben uzattım	Mutekellim

Şimdi muda‘‘af fiilin mâzî formuyla kurulu aşağıdaki cümlelerin i‘râbını yapalım:

مدَّ رَسولُ اللهِ يدَ العَوْنِ للفُقَراءِ. (Resûlullah fakirlere yardım eli uzattı.)

مدَّ	: Mâzî fiil (muda‘‘af), üçüncü tekil şahıs, eril.
رسولُ	: Fâ‘il, merfû, ref alâmeti sondaki damme, aynı zamanda muzâf.
اللهِ	: Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.
يدَ	: Mef‘ûlun bih, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha, ayrıca muzâf.
العَوْنِ	: Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.
لِ	: Harf-i cer
الفُقراءِ	: Mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

صَبَبْتُ الماءَ في حَوْضِ الإسْتِحْمامِ. (Suyu küvete döktüm.)

صَبَبْتُ	: Mâzî fiil (muda‘‘af), birinci tekil şahıs, faili bitişik zamir *tâu'l-muteharrike* (تُ).
الماءَ	: Mef‘ûlun bih, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.
في	: Harf-i cer
حَوْضِ	: Mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra, aynı zamanda muzâf.
الإسْتِحْمامِ	: Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

Muda‘‘af Fiilin Muzâri Çekimi

Muda‘‘af fiilin muzâri formu, sâlim fiilin muzâri formundan farklıdır. İkinci ve üçüncü harflerin (‘aynu'l-fi‘l'in ve lâmu'l-fi‘l'in) aynı olması dolayısıyla tek harfe indirgenip şeddelenmesi (idgâm) sonucu, muzâride en önemli hareke olan ‘aynu'l-fi‘l'in harekesi fâu'l- fi‘l'e aktarılır. Dolayısıyla muda‘‘af fiillerin muzârilerinde ‘aynu'l-fi‘l'lerin harekeleri birinci harfin, yani fâu'l- fi‘l'in üstünde görünür. Örnek:

1. مَدَّ fiili birinci kalıptandır. Dolayısıyla aslı (مَدَدَ - يَمْدُدُ) biçimindedir. İdgâm uygulandığında mâzî formu مَدَّ olurken, muzâri formu يَـمُـدُّ biçimini alır.
2. فَرَّ fiili ikinci kalıptandır. Dolayısıyla aslı (فَرَرَ - يَفْرِرُ) biçimindedir. İdgâm uygulandığında mâzî formu فَرَّ olurken, muzâri formu يَفِرُّ biçimini alır.
3. مَلَّ fiili dördüncü kalıptandır. Dolayısıyla aslı (مَلِلَ - يَمْلَلُ) biçimindedir. İdgâm uygulandığında mâzî formu مَلَّ olurken, muzâri formu يَـمَـلُّ biçimini alır.

Muda‘‘af fiilin muzârisindeki bu yapısal fark kavrandıktan sonra, herhangi bir muda‘‘af fiilin muzâri çekiminin, sâlim bir fiilin muzâri çekiminden pek bir farkı olmadığını fark edeceksiniz. Şimdi aşağıdaki çekim tablosunda, birinci kalıptan olan مَدَّ fiilinin muzâri çekimini inceleyelim:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ يَمُدُّونَ Onlar uzatıyorlar, uzatırlar	هُما يَمُدّانِ O ikisi uzatıyor, uzatır	هُوَ يَمُدُّ O uzatıyor, uzatır	Gâib
هُنَّ يَمُدْنَ / يَمْدُدْنَ Onlar uzatıyorlar, uzatırlar	هُما تَمُدّانِ O ikisi uzatıyor, uzatır	هِيَ تَمُدُّ O uzatıyor, uzatır	Gâibe
أَنْتُمْ تَمُدّونَ Sizler uzatıyorsunuz, uzatırsınız	أَنْتُما تَمُدّانِ Siz ikiniz uzatıyorsunuz, uzatırsınız	أَنْتَ تَمُدُّ Sen uzatıyorsun, uzatırsın	Muhâtab
أَنْتُنَّ تَمُدْنَ / تَمْدُدْنَ Sizler uzatıyorsunuz, uzatırsınız	أَنْتُما تَمُدّانِ Siz ikiniz uzatıyorsunuz, uzatırsınız	أَنْتِ تَمُدّينَ Sen uzatıyorsun, uzatırsın	Muhâtaba
نَحْنُ نَمُدُّ Biz uzatıyoruz, uzatırız		أَنا أَمُدُّ Ben uzatıyorum, uzatırım	Mutekellim

dikkat

Bu tabloda sadece üçüncü çoğul şahıs dişil ile ikinci çoğul şahıs dişil formlarında idgâmın çözülerek tıpkı sâlim bir fiilin muzârisi gibi çekimlenebildiğini fark ediniz.

Şimdi muda“af fiilin muzâri formu ile kurulu aşağıdaki cümlenin i‘râbını yapalım:

البَنَاتُ يَشْمُمْنَ رائِحَةَ الأَزْهارِ الجَميلَةِ في الحَدِيقَةِ.

(Kızlar, bahçedeki güzel çiçeklerin kokusunu kokluyorlar.)

البَنَاتُ : Mubteda, merfû, ref alâmeti sondaki damme.

يَشْمُمْنَ : Bu fiil ile başlayan cümle, fiil cümlesi olarak mubtedanın haberidir, mahallen merfûdur (çünkü cümlelerin i‘râbı mahallendir); يَشْمُمْنَ : Muzâri fiil, üçüncü çoğul şahıs, dişil, fâili bitişik zamir *nûnu'n-nisve* (ن), (Bu fiili يَشْمُمْنَ biçiminde da kullanmak mümkündü!).

رائِحَةَ : Mef'ûlun bih, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha, ayrıca muzâf.

الأَزْهارِ : Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra, aynı zamanda mevsûf.

الجَميلَةِ : الأَزْهارِ'nin sıfatı, dolayısıyla onun gibi, belirli, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra; mevsûfu olan الأَزْهارِ gayr-ı âkil çoğul formunda olduğu için tekil dişil kabul edildiğinden sıfatı olan الجَميلَةِ de tekil, dişil.

في : Harf-i cer

الحَدِيقَةِ : Mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

Muda‘‘af Fiilin Olumsuz Çekimi

Mâzî Olumsuz

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ ما مَدّوا Onlar uzatmadılar	هُما ما مَدّا O ikisi uzatmadı	هُوَ ما مَدَّ O uzatmadı	Gâib
هُنَّ ما مَدَدْنَ Onlar uzatmadılar	هُما ما مَدَّتا O ikisi uzatmadı	هِيَ ما مَدَّتْ O uzatmadı	Gâibe
أَنْتُمْ ما مَدَدْتُمْ Sizler uzatmadınız	أَنْتُما ما مَدَدْتُما Siz ikiniz uzatmadınız	أَنْتَ ما مَدَدْتَ Sen uzatmadın	Muhâtab
أَنْتُنَّ ما مَدَدْتُنَّ Sizler uzatmadınız	أَنْتُما ما مَدَدْتُما Siz ikiniz uzatmadınız	أَنْتِ ما مَدَدْتِ Sen uzatmadın	Muhâtaba
نَحْنُ ما مَدَدْنا Biz uzatmadık		أنا ما مَدَدْتُ Ben uzatmadım	Mutekellim

Muda‘‘af fiilin olumsuz mâzisi ile kurulan bir cümlenin i‘râbını yapalım:

(Okuldan kaçmadım.) ما فَرَرْتُ مِن المَدْرَسَةِ.

ما : Mâ en-nâfiye

فَرَرْتُ : Mâzî fiil, birinci tekil şahıs, fâ‘il bitişik zamir olan *tâu'l-muteharrike* (ت).

من : Harf-i cer

المَدْرَسَةِ : Mecrûr, cer alâmeti sonundaki kesra.

لَمْ ile Olumsuz Mâzî

لَمْ ’in bir cezm edatı olduğunu, sadece muzâri fiilin başında kullanıldığını ve muzâri fiilin anlamını olumsuz mâzîye çevirdiğini biliyorsunuz. Şimdi bir muda‘‘af fiilin لَمْ ile kullanımında, nasıl meczûm olduğunu bir tabloda görelim:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَمْ يَمُدّوا Onlar uzatmadılar	هُما لَمْ يَمُدّا O ikisi uzatmadı	هُوَ لَمْ يَمُدَّ (لَمْ يَمْدُدْ) O uzatmadı	Gâib
هُنَّ لَمْ يَمُدْنَ/ لَمْ يَمْدُدْنَ Onlar uzatmadılar	هُما لَمْ تَمُدّا O ikisi uzatmadı	هِيَ لَمْ تَمُدَّ O uzatmadı	Gâibe
أَنْتُمْ لَمْ تَمُدّوا Sizler uzatmadınız	أَنْتُما لَمْ تَمُدّا Siz ikiniz uzatmadınız	أَنْتَ لَمْ تَمُدَّ (لَمْ تَمْدُدْ) Sen uzatmadın	Muhâtab
أَنْتُنَّ لَمْ تَمُدْنَ/ لَمْ تَمْدُدْنَ Sizler uzatmadınız	أَنْتُما لَمْ تَمُدّا Siz ikiniz uzatmadınız	أَنْتِ لَمْ تَمُدّي Sen uzatmadın	Muhâtaba
نَحْنُ لَمْ نَمُدَّ Biz uzatmadık		أنا لَمْ أَمُدَّ Ben uzatmadım	Mutekellim

Şimdi aşağıdaki cümlenin i‘râbını yapalım:

(Bu şehre uğramadım.) لَمْ أَمُرَّ بِهذه المَدِينَةِ.

لَمْ : Cezm edatı, muzâri fiili cezm eder ve anlamını olumsuz mâzîye çevirir.

أَمُرَّ : Muzâri fiil, meczûm, cezm alâmeti sondaki fetha, çünkü muda‘‘af fiil, fâili gizli zamir olan (أنا).

بِ : Harf-i cer

هذه : İşaret sıfatı (ismu'l-işâra), mahallen mecrûr, çünkü mebnî.

المَدِينَةِ : Muşârun ileyh, mecrûr (çünkü işaret sıfatına uymak zorunda), cer alâmeti sondaki kesra.

Muzâri Olumsuz

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لا يَمُدّونَ Onlar uzatmıyorlar, uzatmazlar	هُما لا يَمُدّانِ O ikisi uzatmıyor, uzatmaz	هُوَ لا يَمُدُّ O uzatmıyor, uzatmaz	Gâib
هُنَّ لا يَمُدْنَ / لا يَمْدُدْنَ Onlar uzatmıyorlar, uzatmazlar	هُما لا تَمُدّانِ O ikisi uzatmıyor, uzatmaz	هِيَ لا تَمُدُّ O uzatmıyor, uzatmaz	Gâibe
أَنْتُمْ لا تَمُدّونَ Sizler uzatmıyorsunuz, uzatmazsınız	أَنْتُما لا تَمُدّانِ Siz ikiniz uzatmıyorsunuz, uzatmazsınız	أَنْتَ لا تَمُدُّ Sen uzatmıyorsun, uzatmazsın	Muhâtab
أَنْتُنَّ لا تَمُدْنَ / تَمْدُدْنَ Sizler uzatmıyorsunuz, uzatmazsınız	أَنْتُما لا تَمُدّانِ Siz ikiniz uzatmıyorsunuz, uzatmazsınız	أَنْتِ لا تَمُدّينَ Sen uzatmıyorsun, uzatmazsın	Muhâtaba
نَحْنُ لا نَمُدُّ Biz uzatmıyoruz, uzatmayız		أَنا لا أَمُدُّ Ben uzatmıyorum, uzatmam	Mutekellim

Şimdi muda‘‘af fiilin olumsuz muzârisi ile kurulmuş bir cümlenin i‘râbını yapalım.

(Baba bir hikâye anlatmıyor.) لا يَقُصُّ الأَبُ قِصَّةً.

لا : Lâ en-nâfiye

يَقُصُّ : Muzâri fiil, üçüncü tekil şahıs, eril.

الأَبُ : Fâil, merfû, ref alâmeti sondaki damme.

قِصّةً : Mef'ûlun bih, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.

Öğrenme Çıktısı

2 Muda“af fiilin di'li geçmiş zaman, şimdiki zaman ve olumsuz çekimlerini yapabilme

Araştır/ Tekrarla 2	İlişkilendir/ Karşılaştır	Anlat/ Paylaş
مَرَّ fiili 1. kalıptan; فَرَّ fiili 2. kalıptandır. Mâzî ve muzâri çekimlerini defterinize yazınız.	Kur'ân-ı Kerîm'in "Âli İmrân Sûresi" 164. ve "Sad Sûresi" 20. ayet-i kerimelerinde bulunan muda“af fiilleri tespit ediniz.	Arapça öğrenen arkadaşlarınızla birlikte karton üzerine muda“af fiil çekim tabloları hazırlayınız. Ezberlediğiniz çekimleri birbirinize okuyunuz.

MUDA“AF FİİLLERDE EMİR VE NEHİY ÇEKİMİ

الأمر و النهي في الأفعال المضعّفة

Muda“af Fiilin Emr-i Hâzır Çekimi

Bir muda“af fiil olan مَدَّ (uzattı) fiilinden emr-i hâzır kipi elde etmek istediğimizde, yine sulâsî fiillerde emr-i hâzır kipinin bulunuşuna ilişkin yolu izlememiz gerekmektedir. Buna göre:

1. Fiilin ikinci şahıs muzârisi (eril) alınır: أَنْتَ تَمُدُّ
2. Baştaki muzâraat harfi atılır: مُدُّ
3. Baştaki muzâraat harfi atıldıktan sonra ardından gelen harf (burada –mim- harfi) harekeli olduğu için okunabiliyor, bu yüzden başa elif getirilmesine gerek bulunmuyor.
4. Son işlem olarak fiilin sonu cezm edilir: مُدَّ (Burada şeddenin üstündeki damme harekesinin fethaya dönüştüğünü ve bunun bir cezm alâmeti olduğunu hatırlayınız!)

Emr-i hâzır bulma kuralını, ikinci şahsa ait diğer formlar üzerinde de uygulayacak olursak, şöyle bir sonuç elde ederiz.

أَنْتُما تَمُدّانِ	←	مُدّا
أَنْتُمْ تَمُدّونَ	←	مُدّوا
أَنْتِ تَمُدّينَ	←	مُدّي
أَنْتُما تَمُدّانِ	←	مُدّا
أَنْتُنّ تَمْدُدْنَ/تَمُدْنَ	←	اُمْدُدْنَ/مُدْنَ

Bazen muda“af fiilin “ikinci tekil şahıs eril” formu ile “ikinci çoğul şahıs dişil” formlarında emr-i hâzırlar; fiilin asıl hâli, yani şedde kullanılmadığı, idgâmsız hâli olan مَدَدَ – يَمْدُدُ yapısı dikkate alınarak kullanılır. Bu durumda emr-i hâzır formu, ilgili şahıslar için -tıpkı sâlim bir fiilde olduğu gibi- şöyledir:

أَنْتَ تَمْدُدُ ← مْدُدُ ← امْدُدُ ← أُمْدُدُ ← أُمْدُدْ

أَنْتُنّ تَمْدُدْنَ ← مْدُدْنَ ← امْدُدْنَ ← أُمْدُدْنَ ← أُمْدُدْنَ

Buna göre, bir muda“af fiil olan مَدَّ fiilinin emr-i hâzır kipinin çekimini şu şekilde düzenleyebiliriz:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُم مُدّوا Sizler uzatınız	أَنْتُما مُدّا Siz ikiniz uzatın	أَنْتَ مُدَّ (أُمْدُدْ) Sen uzat	Muhâtab
أَنْتُنَّ مُدْنَ (أُمْدُدْنَ) Sizler uzatınız	أَنْتُما مُدّا Siz ikiniz uzatın	أَنْتِ مُدِّي Sen uzat	Muhâtaba

Muda“af Fiilin Nehy-i Hâzır Çekimi

Hatırlayacağınız üzere nehy-i hâzır, ilgili şahsa ait muzâri fiilin başına nehiy lâ’sı (لا الناهية *lâ en-nâhiye*) getirilerek yapılıyordu. Nehiy lâ’sı, başına geldiği muzâri fiili cezm ediyor, anlamı olumsuz emre çeviriyordu. Dolayısıyla مدَّ fiilinin nehy-i hâzır çekimini ilgili şahıslar için aşağıdaki gibi yaparız. Burada da fiilin “ikinci tekil şahıs eril” ile “ikinci çoğul şahıs dişil” formları için idgâmlı ve idgâmsız yapısına göre iki kullanımın söz konusu olduğunu biliniz:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ لا تَمُدّوا Sizler uzatmayınız	أَنْتُما لا تَمُدّا Siz ikiniz uzatmayın	أَنْتَ لا تَمُدَّ (لا تَمْدُدْ) Sen uzatma	Muhâtab
أَنْتُنَّ لا تَمْدُنَ (لا تَمْدُدْنَ) Sizler uzatmayınız	أَنْتُما لا تَمُدّا Siz ikiniz uzatmayın	أَنْتِ لا تَمُدِّي Sen uzatma	Muhâtaba

Muda“af Fiilin Emr-i Gâib Çekimi

Emr-i gâib formunun üçüncü şahıslara dönük emir kipi olduğunu daha önce görmüştük. Dolayısıyla ilgili şahsa ait muzâri fiilin başına kesra ile harekeli bir emir lâm’ı (لام الأمر) getirilerek yapıldığını biliyorsunuz. Bu “emir lâmı”, başında kullanıldığı muzâri fiili cezm eder ve fiilin anlamını da dilek-istek kipine çevirir.

Şimdi مَدَّ fiilinin emr-i gâib çekimini aşağıdaki tabloda inceleyelim. Burada da fiilin “üçüncü tekil şahıs eril” ile “üçüncü çoğul şahıs dişil” formları için idgâmlı ve idgâmsız yapısına göre iki kullanımın söz konusu olduğunu biliniz:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لِيَمُدّوا Onlar uzatsınlar	هُما لِيَمُدّا O ikisi uzatsın	هُوَ لِيَمُدَّ (لِيَمْدُدْ) O uzatsın	Gâib
هُنَّ لِيَمْدُنَ (لِيَمْدُدْنَ) Onlar uzatsınlar	هُما لِتَمُدّا O ikisi uzatsın	هِيَ لِتَمُدَّ O uzatsın	Gâibe

Muda“af Fiilin Nehy-i Gâib Çekimi

Nehy-i gâib formunun üçüncü şahıslara yönelik olumsuz emir kipi olduğunu daha önce görmüştük. Dolayısıyla ilgili şahsa ait muzâri fiilin başına “nehiy lâ’sı” (لا الناهية *lâ en-nâhiye*) getirilerek yapıldığını biliyorsunuz. Bu “nehiy lâ’sı”, başında kullanıldığı muzâri fiili cezm eder ve fiilin anlamını olumsuz emir kipine çevirir.

Şimdi مَدَّ fiilinin nehy-i gâib çekimini aşağıdaki tabloda inceleyelim. Burada da fiilin “üçüncü tekil şahıs eril” ile “üçüncü çoğul şahıs dişil” formları için idgâmlı ve idgâmsız yapısına göre iki kullanımın söz konusu olduğunu biliniz:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هم لا يَمُدّوا Onlar uzatmasınlar	هما لا يَمُدّا O ikisi uzatmasın	هو لا يَمُدَّ (لا يَمْدُدْ) O uzatmasın	Gâib
هُنَّ لا يَمْدُدْنَ (لا يَمْدُدْنَ) Onlar uzatmasınlar	هما لا تَمُدّا O ikisi uzatmasın	هِيَ لا تَمُدَّ O uzatmasın	Gâibe

Şimdi aşağıdaki cümlelerde emir ve nehiy kiplerinin nasıl kullanıldığına bakalım ve cümlelerin i‘râbını yapalım:

Emr-i hâzır:

عُدّوا الأشْجارَ في الحَديقَة. (Bahçedeki ağaçları sayınız.)

عُدّوا : Emr-i hâzır, ikinci çoğul şahıs eril, meczûm, cezm alâmeti nûn harfinin düşürülmesi, fâ‘ili bitişik zamir olan *vâvu’l-cemâ‘a* (و).

الأشْجارَ : Mef‘ûlun bih, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.

في : Harf-i cer

الحَديقَة : Mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

Nehy-i hâzır:

لا تَشُكَّ في صَديقِكَ! (Arkadaşından şüphelenme!)

لا : Lâ en-nâhiye (muzâri fiilin başına gelir, onu cezm eder ve anlamını olumsuz emir kipine çevirir).

تَشُكَّ : Muzâri fiil, ikinci şahıs, tekil, eril, başındaki *lâ en-nâhiye*’den dolayı meczûm, cezm alâmeti sondaki fetha, çünkü muda“af fiil, fâil gizli zamir (أَنْتَ).

في : Harf-i cer

صَديقِك : صَديق Mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra, ayrıca muzâf; ك muzâfun ileyh, mahallen mecrûr, çünkü zamir (zamirler mebnîdir, değişmez).

Emr-i Gâib:

لِيَمُرَّ مِنْ هذا الطّرِيقِ. (Bu yoldan geçsin.)

لِ : Lâmu'l-emr

يَمُرَّ : Muzâri fiil, üçüncü şahıs, tekil, eril, başındaki *lâmu'l emr*'den dolayı meczûm, cezm alâmeti sondaki fetha, çünkü muda‘‘af fiil, fâ'il gizli zamir (هُو).

مِنْ : Harf-i cer

هذا : İşaret sıfatı (ismu'l-işâra), mahallen mecrûr, çünkü mebnî.

الطّرِيقِ :Muşârun ileyh, mecrûr (çünkü işaret sıfatına uymak zorunda), cer alâmeti sondaki kesra.

Nehy-i Gâib

لا يَمَلّوا مِن الجَهْدِ! (Çabalamaktan bıkmasınlar!)

لا : Lâ en-nâhiye (muzâri fiilin başına gelir, onu cezm eder ve anlamını olumsuz emir kipine çevirir).

يَمَلّوا : Muzâri fiil, üçüncü şahıs, çoğul, eril, başındaki *lâ en-nâhiye*'den dolayı meczûm, cezm alâmeti sondaki nûn'un düşmesi (*hazfu'n-nûn*), fâ'ili bitişik özne zamiri *vâvu'l-cemâ'a* (و).

مِن : Harf-i cer

الجَهْدِ : Mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

Öğrenme Çıktısı

3 Muda‘‘af fiillerin emr-i hâzır, emr-i gâib; nehy-i hâzır ve nehy-i gâib çekimlerini yapabilme

Araştır/ Tekrarla 3

Aşağıda verilen muda‘‘af fiillerin emr-i hâzır, emr-i gâib, nehy-i hâzır, nehy-i gâib çekimlerini yapınız. (فَكَّ/1), (رَدَّ/1)

İlişkilendir/ Karşılaştır

Tâhâ sûresi 31. ayette bulunan muda‘‘af fiilin emr-i hâzırını tespit ediniz.

Anlat/ Paylaş

Bölüm içinde geçen muda‘‘af fiillerin bir listesini yapınız. Bu fiilleri karışık olarak emir ve nehiy formlarına çeviriniz.